

1. UVOD

Nikad aktuelnija, i detaljnije obrađivana, tematika analize boniteta, niti više zastupljenija u medijima ili poslovnoj praksi, pa čak i u običnim razgovorima ljudi koji naizgled nemaju dodirnih tačaka sa ekonomijom. Od početka svjetske ekonomske krize 2008. godine konstantno se susrećemo s pojmom boniteta, ocjene vrijednosti, likvidnosti, bankrotstva, te su ti pojmovi gotovo svakodnevno zastupljeni u medijima, toliko da se svako upita o čemu se to zaista radi. U tolikoj mjeri je aktuelno definisanje i ocjenjivanje boniteta država i ekonomija u smislu njihove mogućnosti vraćanja dugova, da su ekonomija SAD, kriza hipotekarnog tržišta, stanje duga Grčke, Italije, Španije, spašavanje banaka i sl., pojmovi koji se spominju gotovo na dnevnoj osnovi. Također se spominju razne agencije za ocjenu boniteta poput Fitch, Standard and Poor's i slični, čije odluke o svrstavanju neke zemlje ili ekonomije ili korporacija u određeni bonitetni razred imaju drastičan utjecaj na ekonomsku budućnost tih zemalja i korporacija, a naročito na cijenu njihovog zaduživanja. Stoga, šta ocjena boniteta zapravo predstavlja; da li površni pregled nekih ekonomskih pokazatelja; da li predviđanja efekata političkih odluka na razvoj ekonomije; da li posmatranje samo određenih pokazatelja poput izvoza ili uvoza, ili uže posmatrano, prihoda i rashoda nekog preduzeća, te da li ti podaci daju kvalitetnu ocjenu i sliku tog preduzeća, zemlje, ekonomije? Šta znači kada se kaže da je neka zemlja ili ekonomija ili preduzeće A ili B boniteta ili razreda, šta to znači globalno, a šta lokalno, šta to znači kada se uzima u obzir zaduživanje i cijena istih? O ovome kao i svim analizama koje se uzimaju u razmatranje prilikom ocjene boniteta, će u ovom radu biti detaljnije riječi, naravno s posebnim aspektom analize boniteta preduzeća, obzirom da će to biti uža problematika ovog rada.

U ekonomskoj praksi kontinuirano se susrećemo sa potrebom analize poslovanja preduzeća te kvalitetnom interpretacijom i obradom tako dobijenih podataka. U tržišnoj ekonomiji uslovi poslovanja su dinamični, složeni, a opstanak u tržišnoj utakmici i dalji razvoj osigurani su samo najuspješnijim organizacijama, odnosno organizacijama koje dovoljno pažnje poklanjaju kvalitetnoj analizi boniteta okruženja u kojem posluju, kao i kvalitetnoj analizi boniteta poslovnih partnera s kojima posluju. Pred uprave preduzeća postavlja se imperativ da se na kompleksan, pouzdan, i nadasve kontinuiran način prati poslovanje vlastitog preduzeća, kao i preduzeća s kojim se već odvija ili se namjerava uspostaviti poslovna saradnja. Za takvo sagledavanje nisu dovoljne samo informacija iz vlastitih finansijskih izvještaja pa ni eksternom kontrolom ili pregledom računovodstvenih stavki.

Za pravilnu procjenu, odnosno donošenje poslovnih odluka, kao i za uspostavljanje većeg stepena povjerenja između poslovnih partnera, potrebne su informacije o ugledu i rizičnosti pravnog subjekta, ukratko informacije o bonitetu.

Drugo područje na kome se često susrećemo sa ocjenom boniteta jesu aktivnosti prilikom izdavanja vrijednosnih papira u različite svrhe, najčešće u svrhu zaduživanja. Kao značajnu mjeru za zaštitu interesa ulagača i podrške razvoju tržišta kapitala odnosno berzi, najčešće i zakonski, je predviđen postupak ocjene boniteta potencijalnih izdavalaca vrijednosnih papira. Bez adekvatnog mišljenja o bonitetu, ne može se dobiti saglasnost za izdavanje dugoročnih vrijednosnih papira, ukoliko je to regulisano zakonskim procedurama, a najčešće u razvijenim ekonomijama to i jeste slučaj.